

ВПЛИВ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ОСВІТНЬОЇ ПОЛІТИКИ НА ШКІЛЬНІ ПІДРУЧНИКИ З ІСТОРІЇ В НЕЗАЛЕЖНІЙ УКРАЇНІ

Нестор Гупан, д. пед. н., проф.

Інститут педагогіки НАПН України
м. Київ, Україна

Шкільні підручники з історії завжди були і залишаються в центрі уваги українського суспільства. Особливо актуалізувалася проблема їх змісту із проголошенням незалежності України, оскільки для українського суспільства набули пріоритетності європейські цінності, які поступово стають підґрунтям оновлення власного державотворення та реформуванні усіх сфер життя, зокрема й освіти. Свідчення тому є утвердження нової педагогічної парадигми особистісно орієнтованого навчання, що базується не лише на прагненнях українських педагогів долучитися до здобутків європейської освітньої політики, а й потреби у запровадженні ринкових відносин в економіці нашої держави, які передбачають конкуренцію, змагальність та рейтинговість дійових осіб. Очевидно, що ці зміни орієнтирів в освітній політиці держави мають значний вплив на вітчизняне підручникотворення.

Метою нашого дослідження є висвітлення питання впливу європейської освітньої політики на українську школу на матеріалі підручників з історії. Методами дослідження були обрані теоретичні: аналіз джерел, індукція й дедукція та а аналогія.

Простежуючи еволюцію змісту і методичного апарату вітчизняних підручників з історії перших років незалежності України, ми звернули увагу, що початкові зміни у підручниках були пов'язані із індивідуалізацією навчання, а отже завдання у книгах почали диференціювати та орієнтувати на учнів з різним рівнем підготовки. Особливо це було помітно у підручниках для старших класів. Наприклад, у посібнику С. Віднянського, В. Дрібниці «Всесвітня історія. Новітня історія, Ч.2 (з 1939 р.)», що вийшов з друку 2000 року, вже містилися «запитання і завдання трьох рівнів (1 – репродуктивні питання, 2 – тестові завдання, 3 – творчі запитання та завдання» [1, с. 2].

Втіленням впливу європейської освітньої політики з її тяжінням до інтеграції змісту, стали й інтегровані підручники зі шкільних історичних

курсів, у яких історія України розглядалася разом із всесвітньою. Однією із перших таких навчальних книг став підручник для 6 класу С. Дячкова, О. Мартим'янова «Історія стародавнього світу. Давня історія українських земель (Інтегрований курс)» (2006 р.) [3]. Згодом з'явилися інтегровані курси з історії і для решти класів, де автори доводили учням, що «... наша історія подібна до історії інших країн і народів» [4, с. 5].

Найбільш серйознім чинником інтеграції української освіти до європейського простору стало запровадження компетентнісного підходу у навчанні. Дискусії щодо проблем компетентнісно орієнтованої освіти в Україні було розгорнуто ще на початку 2000-х тисячних років, а в сьогоднішніх умовах вже йдеться про безальтернативність компетентнісної освіти [5, с. 28]. Такі перспективи її розвитку визначені у Законі України про освіту (2017 р.), який розроблений з урахуванням освітньої стратегії Європейського Союзу [5, с. 21]. В основу її структурної архітектури закладено компетентнісну ідею, трансформовану у відповідну філософію, котра стала світоглядною у формуванні інноваційного бачення освіти та визначенні підходів до її розбудови.

Останніми роками в Україні модернізація базової середньої освіти здійснюється саме з таких позицій. У цьому контексті розробляються і шкільні компетентнісно орієнтовані підручники, зокрема й з історії. Науковцями розроблені основи теорії проектування та розробки такого підручника і запроваджено в практику школи вже значну кількість нових навчальних книг. Прикладом реалізації компетентнісного підходу у підручникотворенні можуть бути підручник для 7 класу О. Пометун, Ю. Малієнко «Всесвітня історія» (2015 р.) [6], В. Власова «Історія України» для 8 класу (2018) [2] та багато ін.

Реалізація європейської освітньої політики спостерігається в українському шкільному підручникотворенні і в інших напрямках її втілення (утвердженні в курсах історії ідеї людиноцентризму, полікультурності, критичного мислення тощо).

Висновки. Отже із здобуттям незалежності в Україні послідовно реалізовувалася проєвропейська освітня політика, що сприяє впровадженню позитивного зарубіжного досвіду у вітчизняному шкільництві, зокрема й підручникотворенні. Саме з таких позицій оновлюється зміст підручників та визначаються методологічні основи його відбору, котрі можна спостерігати у змісті та подачі матеріалу навчальних книг з історії.

Ключові слова: навчання історії, освіта, підручник, учні, шкільництво.

Література

- Віднянський С. В., Дрібниця В. О. Всесвітня історія. Новітня історія, Ч.2 (з 1939 р.): навчальний посібник для 10 класу. К.: Фаренгейт, 2000. 320 с.
- Власов В. С. Історія України: 8 кл.: підручник для загальноосвітніх навчальних закладів. – К.: Генеза, 2018. – 304 с.
- Д'ячков С. В., Мартим'янов О. П. Історія стародавнього світу. Давня історія українських земель (Інтегрований курс) 6 клас: Підручник для загальноосвіт. навч. закладів. – Х.: Вид-во «Ранок», 2006. – 336 с.
- Коляда І. А., Крилак К. І., Юренко С. П. Історія України: підручник для 6-7 класів. – К.: Генеза, 1998. – 256 с.
- Локшина О. І. Європейська довідкова рамка ключових компетентностей для навчання впродовж життя: оновлене бачення 2018 року / О. І. Локшина // Український педагогічний журнал. – 2019. – № 3. – С. 21-30.
- Пометун О. І., Малієнко Ю. Б. Всесвітня історія 7 кл.: підручник для загальноосвітніх навчальних закладів. – К.: Видавничий дім «Освіта», 2015. – 261 с.

ЗАРУБІЖНА МАКАРЕНКІАНА У ХХІ СТ. : СТАН РЕЦЕПЦІЇ

**Наталія Дічек, д. пед. н., проф.,
член-кореспондент НАПН України**

Інститут педагогіки НАПН України
м. Київ, Україна

Тривалий час займаючись дослідженням інтерпретації та рецепції зарубіжними дослідниками у ХХ ст. досвіду й виховних ідей талановитого українського педагога-новатора А. Макаренка, на основі аналізу англomовних публікацій маю підстави стверджувати, що інтерес до його постаті та педагогічної спадщини набув особливого масштабу у 1950-1980-ті роки, коли по всьому світу з'явилася значна кількість різноформатних праць про нього та діяльність керованих ним виправних дитячих закладів [2]. Але з розпадом СРСР таке зацікавлення почало згасати. Аргументувати світовий вимір поширення знання про А. Макаренка дає своєрідний статус оприлюднених англomовних матеріалів, адже нині англійська мова набула своєрідного статусу *portio franko*.